

SEBESTYÉN GYULA:

A MUNKA TERMELÉKENYSÉGE AZ ÉPÍTŐIPARBAN

„A munka termelékenysége, ez végeredményben a társadalmi rend győzelme szempontjából a legfontosabb, a legfőbb dolog.“

(LENIN)

„A munka termelékenysége (Marxnál néhol: ‚a munka termelőereje‘) az emberi munkaerő azon képessége, hogy használati értékeket hozzon létre. A termelékenység nagyságát meghatározott, a munkamennyiség által előállított használati értékek mennyiségével (volumenével) mérjük. A termelékenység színvonalától függően azonos munkamennyiség azonos idő alatt több, vagy kevesebb terméket hoz létre.“¹

A termelékenységnek a fentiek szerinti alapvető mérési módja csak egynemű termék előállítása esetén lehetséges (szénbányászat, téglá-, cementgyártás, stb.). Ilyenkor a termelt szén (tégla, cement, stb.) mennyiségét közvetlenül viszonyítjuk a termeléséhez elhasznált munkaidőhöz (munkaórákhoz, munkanapokhoz, átlagos munkáslétszámhoz, stb.). Különböző fajtájú termékek előállítása esetében a fenti módszerrel már nem érünk célt. Ilyenkor a használati értékek mennyiségét *értékükkel* jellemezzük, mint ami a létrehozott termékek volumenének egységes mértékegységben való számbavételére alkalmas és a munka termelékenységét a termelt értéknek a ráfordított munkaidővel vett hányadosaként — közvetve — mérjük.

A munka termelékenységének objektív, tudományos mérése csak szocialista és szocializmust építő népgazdaságban lehetséges. A burzsoá közigazdaság számára a munka termelékenysége rendszerint és törvényszerűen ferdtítés tárgya. Szocialista államban ezenfelül (tehát a munka *természetes és értékindexén* felül) a munka termelékenységét a *munkaindex* útján fejezhetjük ki.

Gyakori tévedés kellő ideológiai képzettséggel nem rendelkező gyakorlati statisztikusok és tervmunkások körében, hogy a munka termelékenységét mint a munkaidőegység alatt előállított *értéket* fogják fel. Ez alapvető hiba.

Valójában „a bizonyos munkaidő alatt vagy bizonyos munkamennyiséggel elkészíthető áruk *száma*, vagy tömege, az alkalmazott munka *termelőerejétől* függ“ (Marx) és fordítva, a munka termelékenységének emel-

¹ Marxistische Forschung. Mitteilungen des Forschungsinstituts für den Wissenschaftlichen Sozialismus beim Parteivorstand der sozialistischen Einheitspartei Deutschlands, Berlin, 1949, 13. old.

kedése a kapitalizmus marxista politikai gazdaságtana szerint csak az áruk mennyiségét növeli, de nem növeli azok összértékét.

A termelékenység általános kérdéseire jelen cikk keretében nem térünk ki és azokat ismerteknek feltételezzük. E helyen a munka termelékenységének csak az építőiparban (pontosabban: a szerelőiparral együtt vett magasépítőiparban) jelentkező kérdéseivel foglalkozunk.

*

Az építőipari termelés roppant változatossága eredményeként a termelékenység mutatószámának kiszámításához alapvetően a termelés terjedelmének értékformában való kifejezését kell használnunk. Ezért a termelékenység helyes számításának alapfeltétele a termelési érték helyes meghatározása. E tekintetben nálunk még számos hiányosság van, melyekre nagyrészt helyesen mutatott rá Lengyel László a Statisztikai Szemle ez évi áprilisi számában megjelent cikkében. A termelési érték meghatározása általában bizonyos nehézségekkel jár a hosszú termelési ciklusú iparágakban és ezek közül is különösen az építőiparban. A műszaki készítés fokának helyes meghatározása az építőiparban egyes elkészült szerkezeti elemek mennyiségének a megállapításán (felmérésén) és értékének a meghatározásán alapul. Így a részben elkészült épület összetehető az egyes elkészült részletszerkezetek, befejezett terméknek számító meghatározott mennyiségei összegéből, azaz

$$\bar{E} = \sum m \cdot \acute{e},$$

ahol \bar{E} = a részben elkészült épület értéke,

\acute{e} = az egyes szerkezeti elemek értéke,

m = az egyes szerkezeti elemek elkészült mennyisége.

Szerkezeti elemek tekintendő például: 1 m³ fal, 1 m² ablak vagy ajtó, stb. A fentiek helyes számításához biztosítani kell a helyes felmérést (mennyiségmegállapítást) és az egyes szerkezeti elemek helyes értékelését. Mindkét feltétel teljesítésének útja a Szovjetunió gyakorlata nyomán ismeretes előttünk; a megvalósításhoz azonban még sok teendőnk van. A végzett mennyiségek hanyag, (nem egyszer tudatosan) pontatlan megállapítását, az értékelés helytelen elvégzését gyakran éppen a kapott teljesen irreális termelékenységi értékek árulják el. Lássunk egy példát. Az Építésügyi Statisztikai Tájékoztató 1949. február—márciusi száma az állami vállalatoknál az 1 fizikai munkavállalóra eső termelésre nézve többek között az alábbi adatokat közli (értékek forintban):

Vállalat neve	1948. aug.	1948. szept.	1948. okt.	1948. nov.	1948. dec.
M. Márton J.	2755	3940	2726	1721	8132
Debreceni V.	2804	3945	2718	3620	2493
Nyíregyházi V.	5551	2357	3512	2140	3574
Békéscsabai V.	2917	3903	2726	3804	2006

A fenti termelékenységi értékalakulások teljesen irreálisak és a termelési érték havonkénti, hol a ténylegesnél magasabb, hol annál alacsonyabb megállapításán alapulnak. Igaz, ezek az adatok, hogy úgy mondjuk, az építőipari statisztika csecsemőkorából valók. A termelési érték megállapításának módja az elmúlt két évben — különösen az utolsó

hónapokban — sokat fejlődött, de nem tagadható, hogy a legutóbbi hónapokból is vehettünk volna ilyen (bár már kevésbé kirívó) példákat.

Sokat fejlődött, de még mindig hiányosságokat tartalmazó a költség-számítási rendszerünk. Itt is a Szovjetunió kialakult, fejlett költségvetés-készítési, költség-számítási rendszerét átvéve kell a SzUSzN-kötetek (*Szpravocsnyik ukрупnyonnih szmetnih norm*) mintájára költség-számítási normáinkat; a SZUPR- és UKN-kötetek (*Szpravocsnyik ukрупnyonnih pokazatyelaj raszhoda rabocsej szili i matyerialov*, illetőleg *Ukрупnyonnie konsztruktivnije elementi zdanyii*) mintájára építőipari normatíváinkat kialakítani. Ezzel együtt kell a termelési érték fogalmi és gyakorlati meghatározásának kérdését rendezni. A szovjet tapasztalatok irányában való fejlődés valóságban minden sikeres munka előfeltétele. Az e téren ránk váró és itt nem részletezett teendőket lépésről lépésre megvalósítjuk.

A termelési érték meghatározásának pontatlanságai azonban kevésbé érezhetőek, ha a számokat nem vállalatonként, hanem összesítve vizsgáljuk. Alább következik az egy állományi munkásra eső termelési érték alakulása havonként az elmúlt két év során a magasépítőiparban:

Hónap megnevezése	1949.	1950.	1951.
	évi	évi	évi
	termelékenység indexe (1949 január = 100)		
Január	100,0	103,3	120,8
Február	100,6	113,3	137,6
Március	103,1	124,0	146,5
Április	99,7	123,4	—
Május	101,3	142,4	—
Június	107,9	146,9	—
Július	112,2	141,0	—
Augusztus	113,7	144,9	—
Szeptember	116,3	158,3	—
Október	107,5	158,3	—
November	106,2	150,2	—
December	117,6	134,8	—

A táblázatban foglalt számértékek 1949. évi (tehát terv-) áron vannak megadva. Hivatalos árindex híján az eddigi számítások alapján történt ez, és pedig úgy, hogy az 1949. évi termelékenységi értékeket változatlanul hagytuk, az 1950. éveket 3%-kal, az 1951. éveket pedig további 6,5%-kal megemeltük. Az 1949. évről 1950. évre történt változás az önköltségcsökkentés eredményeként a költség-számítási normákban bekövetkezett változás eredménye volt; az árszint 1951. évi csökkenése pedig adó- és haszonkulcs-rendeletek módosításából adódott. Így az átszámítás eredményeként a táblázatban szereplő értékek valóban összehasonlíthatók.

Az egyes számértékek közül csak az 1949. decemberi (és ennek eredményeként az 1950. januári) igényel bizonyos fenntartást. A vállalatok ugyanis valószínűleg 1949 decemberében a ténylegesnél magasabb (és ennek eredményeként 1950 januárjában a ténylegesnél alacsonyabb) termelési értéket jelentettek be. A táblázat a termelékenység jelentős emelkedéséről tanúskodik.

Még erősebb az emelkedés az 1948., vagy az azt megelőző évekhez viszonyítva. Itt azonban figyelembe kell venni azt, hogy 1948 tavaszáig állami magasépítőipar tulajdonképpen még nem létezett és a termelékeny-

ség értékmutatói a magánépítőmestereknél foglalkoztatottakra nézve nem állnak rendelkezésre. Az 1948. év (de sok tekintetben még az 1949. év is) a hazai építőipari statisztika megteremtésének időszaka volt.

A közölt számok világosan mutatják az építőiparban a munka termelékenységének jelentős emelkedését. A dolgozók megváltozott viszonya a munkához, az emelkedő életszínvonal, a mind jobban benyomuló új technika, az új sztahanovista munkavégzési módok, jobb munkaszervezés: ezek a termelékenység emelkedésének fő tényezői.

Az 1951. évre jóváhagyott terv a termelékenységnek a szerelőipar nélkül számított magasépítőiparban az 1950. évihez képest 18%-os, a szerelőiparban pedig 13%-os növekedését írja elő. Ez nem csekély feladat, de építőiparunk — a már eltelt hónapok tanúsága szerint is — képes e feladat megoldására. A végrehajtással, mint az építőipar egyik központi kérdésével, az építőipar vezetői és vezetőszervei közvetlenül foglalkoztak és foglalkoznak és részletes munkaterv készült az építőiparban dolgozó, a termelést követlenül irányítók (iparági főosztályvezetők, trösztvezetők, vállalati igazgatók) részére, mely tényezőnként taglalja a termelékenységi terv előírásai teljesítésének útját.

Foglalkoznunk kell még az építőipari termelékenység idényszerűségének kérdésével. A Statisztikai Szemle 1950. évi novemberi számában foglalkoztam az építőipari termelés idényszerűségével. Bár az idényszerűséget nagymértékben csökkentettük, az teljesen nem szűnt meg és így az egyes negyedévek termelési értéke, az egész évi termelési értéke az alábbiak szerint alakul:

I. negyedév termelése	$\alpha_I \cdot T$
II. „ „	$\alpha_{II} \cdot T$
III. „ „	$\alpha_{III} \cdot T$
IV. „ „	$\alpha_{IV} \cdot T$

ahol T = az éves termelési érték;

$$0,17 < \alpha_I < 0,20; \quad 0,23 < \alpha_{II} < 0,25; \quad 0,26 < \alpha_{III} < 0,32; \quad 0,25 < \alpha_{IV} < 0,30$$

Általában a jelen viszonyok között az I. negyedév termelési értéke a legalacsonyabb és a III. (esetleg kivételesen a IV.) évnegyed termelési értéke a legmagasabb. A termelékenység negyedévi alakulása

I. negyedévi termelékenység	$\beta_I \cdot t$
II. „ „	$\beta_{II} \cdot t$
III. „ „	$\beta_{III} \cdot t$
IV. „ „	$\beta_{IV} \cdot t$

ahol t = a termelékenység évi értékének $\frac{1}{4}$ -e

$$0,75 < \beta_I < 0,95; \quad 0,85 < \beta_{II} < 1,00; \quad 1,00 < \beta_{III} < 1,10; \quad 1,00 < \beta_{IV} < 1,10$$

Nyilvánvaló, hogy mind a termelési értéket, mind pedig a termelékenységet illetően törekedni kell a IV. évnegyedi és az ezt követő I. évnegyedi visszaesés kiküszöbölésére.

A termelési érték idényszerűsége nagyfokú létszámingadozást követelne meg akkor, ha a termelékenységben nem volna idényszerűség. Ez esetben a létszám a termelési érték változásával párhuzamosan változnék. A termelékenység idényszerűsége ellene működik ennek a létszámingadozásnak.

zásnak, tehát azt csökkenti. Így, ha a negyedévi átlaglétszámokat a termelés és termelékenység fenti egyenlőtlenségeiből közvetlenül számítjuk, az alábbiakat kapjuk:

$$\text{évi } l = \frac{T}{t}, \text{ ahol } l = \text{átlaglétszám};$$

$$\text{negyedévi } l_{\min} = \frac{4 \cdot \alpha_{\min} \cdot T}{\beta_{\max} \cdot t} \text{ és}$$

$$\text{negyedévi } l_{\max} = \frac{4 \cdot \alpha_{\max} \cdot T}{\beta_{\min} \cdot t}$$

A számítást elvégezve

$$0,72 < l_I < 1,07; \quad 0,92 < l_{II} < 1,18; \quad 0,95 < l_{III} < 1,28; \quad 1,00 < l_{IV} < 1,20$$

Konkrét esetben természetesen az egyenlőtlenségek egyenlőségekké változnak. Megjegyzendő, hogy az átlagbérrre (és a beralapra) a fenti számítás továbbvihető. A gyakorlatban általában az átlagbér is kisebb mértékben emelkedik az évi átlagbér fölé, mint a termelékenység és kisebb mértékben is süllyed a legalacsonyabb termelékenységű negyedévekben az évi átlagbér alá. Ez a munkások kiegyenlítettbb kereseti viszonyait eredményezi.

A fentiek szerint azt mondhatjuk, hogy az átlagnál magasabb termelési értékű negyedévek részben az átlagnál magasabb termelékenység és csak részben az átlagosnál nagyobb munkáslétszám eredményeként jönnek létre és fordítva, az átlagosnál kisebb termelési értékű negyedévek az építőiparban általában csak részben az átlagosnál kisebb munkáslétszám, hanem részben az átlagosnál alacsonyabb termelékenység együttes eredményeként is, jönnek létre.

Ne fetisizáljuk el a fenti számításokat! Ezek a tervezés és elemzés során segítségünkre lehetnek, de nem bírnak önálló gazdasági törvény erejével. A felírt számok a jelen viszonyai között érvényesek és éppen arra alkalmasak, hogy új viszonyokat hozzunk létre. Döntő feladat a termelés, a termelékenység és az átlagbérek hónapról hónapra, évnegyedről évnegyedre való szakadatlan emelkedését elérnünk.

Az eddigiekben egyszerűen termelésről beszéltünk. Ámde az építőipari szervezetek sokoldalú tevékenységet fejtenek ki. Ezért a termelékenység számítását is differenciálni kell legalább a főbb tevékenységi ágak szerint.

Ez a követelmény az építőipari trösztök megszervezésével fog lehetővé válni. A trösztöknek vállalatai lesznek. Lesznek építőipari vállalatai, lesznek szakipari (festő, üveges, stb.), termelőipari, stb. vállalatai. E vállalatok mind külön-külön számíthatják termelékenységi mutatóikat és emellett a tröszt összesítve is számíthatja termelékenységét. Ez az előttünk álló fejlődés számos, ma fájó probléma megoldásában segítségünkre lesz és mélyebb bepillantást fog lehetővé tenni számunkra az építőiparban a munka termelékenysége alakulásába.

*

Az építőipari termelés egyes részleteire egymástól erősen eltérő termelékenységi értékmutatók jellemzők. Így például ez év április havában egyes meghatározott profilú vállalatoknál a termelékenység értéke a következő volt (az egész magasépítőipar termelékenységi értékmutatójának értékét 100-nak felvéve):

Vállalat megnevezése	Termelékenység
Épületburkoló V.	239,5
Épületszigetelő V.	271,6
Épületüvegező V.	230,1
Tetőfedő V.	140,9
Országos Lakásépítő V.	93,8
Győri Épületszerelő V.	150,5

A fentiek azt is megmutatják, hogy az építőiparban a termelékenységek értékmutatóinak hónapról-hónapra történő változásai nem mindig fejezik ki hűen a munka termelékenységének valódi alakulását. Egy-egy építkezés kezdetén és végén a termelékenység értékmutatója alacsonyabbra adódik, mint az építkezés derekán, amikor a nagyértékű anyagokat tömegesen építik be az épületbe. Az egész építőiparban is nem egyszer túlnyomóak a kezdési és felvonulási, vagy befejezési munkák, melyek termelési értékmutatója kisebb, mint a más időpontokban döntő módon készülő magas termelékenységű munkanemek. Az építőipari termelékenység alakulásának ez a változatossága a kiértékelésben további nehézségeket jelent.

*

A termelés sokoldalúsága ellenére nem hanyagolhatók el az építőiparban sem a munkatermelékenység természetes és munkaviszonyszámjai.

Ezek alapjául egyrészt egyes teljes építmények, illetőleg ezek kapacitásegysége (a magyar szóhasználat szerint: rendeltetési egységek), másrészt viszont egyes főbb szerkezeti elemek szolgálhatnak. A Népgazdasági Tanács nemrég hozott határozata a magasépítőiparban az 1951. évre az alábbi építményeket jelölte ki részletes vizsgálat tárgyává:

3 emeletes lakóház, 2 emeletes lakóház, szerelőcsarnok, műhelyépület, irodaház, raktár, istálló, üzemi öltöző, mosdó, fürdő, általános iskola.

E típusok kiválasztott épületeinél részletes önköltségi és termelékenységi vizsgálatok végzendők.

A Népgazdasági Tanács az építőipari költségről és önköltségről hozott 141/7/1951. sz. határozatában a fentiek felül az önköltségmérés szempontjából az alábbi szerkezeti elemeket emelte ki:

1 m³ földkiemelés (géppel és kézierővel), 1 m³ téglafal-falazás, 1 m³ betonbedolgozás, 1 m² vakolás, 1 m² ajtó, illetőleg ablak.

Nyilvánvalóan ugyanezek a szerkezeti elemek részletes termelékenységi megfigyelések tárgyai is lehetnek. A munkatermelékenység mérése szempontjából különösen nagy jelentősége lenne a munkaigényes folyamatok megfigyelésének, mint amilyenek (a fentiek kivül):

a fel-, át- és lerakódás,
a vízszintes és függőleges szállítás.

Mindezekre természetes és munkaviszonyszámok egyaránt számíthatók. Egész épületek építkezése munkaviszonyszámának számításához szükséges, hogy a tervezőirodák részletesen kimutassák az épület felépítéséhez szükséges normaórák számát (effektív órákban egyfelől; átszámítva egyszerű emberi munkára másfelől) és az építkezés során a tényleges munkaerőrafordításokat nyilvántartsuk. Ez egyes épületekre nézve megvalósítható követelmény.

A termelékenység fentiek szerinti vizsgálata még csupán előkészületi stádiumban van. E nehéznek látszó úton való elindulást a termelékenység értékindexének ismeretes hiányosságai (csak közvetve jellemzi a létrehozott használati értékek mennyiségét) indokolja.

*

A munka- és időnormák és azok teljesítési mutatószámai figyelemmel kísérésének jelentősége általánosan ismert. Az építőiparban ennek speciális jelentősége van. Ennek legfőbb oka, hogy még a felszabadulás-előtti évekből számos iránykalkulációs és egyéb segédkönyv akkordidói, akkordárai és kalkulációs értékei megmutatják a munka termelékenységének általános színvonalát a felszabadulás előtti évtizedek építőiparában; ugyanakkor az építőiparban 1945 óta állandón bővülő, országos érvényű, időnormák állnak rendelkezésünkre. Így az építőipari normaidők nem csupán egy üzem termelékenységi viszonyait, hanem országos termelékenység szintjét tükrözik vissza.

A normaidők összevetésénél tiszta képet természetesen csak az elért átlagos teljesítményi százalékoknak a számításba való bevonása útján nyerhetnénk. Ezt jelen esetben — a levonható következtetések ebből eredő korlátozottabb jelentőségének tudatában — figyelmen kívül hagyjuk. Így tehát a mindenkor érvényben lévő 100%-os teljesítményt jelentőként definiált normaidőket hasonlítjuk össze. Vegyük például az egyik alapvető építőipari munkát: a falazást. Egy m³ földszinti, kisméretű égetett agyagtéglából való fehérmész- (vagy javított-) habarcsba való falazásának normaideje az egyes időszakokban a következő volt:

Forrás és kiadó megnevezése	Megjelenés (életbelépés) időpontja	óra/m ³	Megjegyzés
Építőipari munkák egységárelemzése (Budapesti Építőmesterek Ipartestülete)	1937	5,60	Az ú. n. „Kék könyv“ kalkulációs célokot szolgált. A megadott időben 15% nyílás, ezek kiképzése, átoltózása bentfoglaltatik.
Építőipari kollektív szerződés I. sz. függeléke	1945. IX. 18.	6,67	„Minimális“ teljesítményre vonatkozó előírás.
Építőipari progresszív teljesítményi szaknormák Tervezet I. füzet (Országos Építésügyi Körmánybiztosság)	1946. VII. 15.	5,50	
Építőipari teljesítményi szaknormák (OÉK) ..	1946	5,00	
Építőipari teljesítményi szaknormák (Ipari Termelési Tanács)	1947	6,50	Az ellenség támadása a stabilizáció, a hároméves terv ellen!
Építőipari teljesítményi szaknormák (Építéstudományi Központ)	1948	4,50	Az alapidő: 4,00 óra; ehhez jöttek felülfizetések falvégért, kávaképzésért stb.
Építőipari teljesítményi szaknormák (ÉTI) ...	1949	4,20	Az alapidő: 3,75; ehhez jöttek felülfizetések
Építőipari teljesítményi szaknormák (ÉTI) ...	1950	4,20	Alapidő: 3,75 óra
Építőipari teljesítményi szaknormák (ÉM és KPM)	1950. VIII. 28.	3,00	Alapidő: 2,80 óra

A fenti számok hozzávetőlegesen érzékeltetik csak a falazás terén bekövetkezett változásokat. A felszabadulás előtti rossz munkaszervezés, a kőműves által használt saját szerszám, a szakmunkás melletti kiszolgáló

munkások teljes hiánya valójában a magasabb idő ellenére is nagy fizikai megerőltetést jelentettek. A felszabadulás óta a magasabb életszínvonal, jobb munkaszervezés és szerszámok, a szakmunkás munkájának segédmunkásokkal való megfelelő tehermentesítése, a normaidők csökkenéséhez, kisebb megerőltetés mellett magasabb termelékenységhoz vezettek. A normaidők sztahanovista módszer alkalmazása nélkül is túlteljesíthetők. Ugyanakkor a sztahanovista teljesítmények:²

Név	Óra/m ³	
	betanított segédmunkás idejével együtt	csak a szakmunkás ideje
Pozsonyi Zoltán	1,97	0,66
Savliugin	1,42	0,71

A tavaly ősszel nálunk járt Makszimenko szovjet sztahanovista kőműves a fentieknél is termelékenyebb módszerrel dolgozik.

A munka termelékenysége e területen tehát megkétszereződött, de ezzel a perspektíva nem merült ki. A felhozott példa kézi munkára vonatkozott, ahol az eredmények célravezető eszközökön kívül csupán a jobb munkamódszereknek köszönhetők. Gépesíthető munkafolyamatoknál (földmunka, stb.) a munka termelékenységének emelkedése még nagyobb. Ugyanakkor egyes folyamatok termelékenysége nem sokat emelkedett. A feladat: a munka termelékenységét minden munkanemnél jelentősen emelni.

A fentiekből következően érdekes elméleti termelékenységi index számítását tűzhetjük ki feladatul. Az építőiparban a normák országos érvényűek, így tehát összességükben adott időpontban visszatükrözik a munka termelékenységének építőipari színvonalát (a normateljesítés mutatószámával korrigáltan, vagy anélkül). A különböző időpontok termelékenységi szintjének összehasonlítása tehát a különböző időpontokban érvényes normatételek összességének egybevetése útján történhet. Ez az aggregát index képletével végezhető, melyben az indexelendő értékek a normaidők; elvi és gyakorlati nehézséget okoz azonban a megfelelő súlyszámok megállapítása. E feladat közvetve megoldható úgy, hogy meghatározott épület munkaidőszükségletét kiszámítjuk az egyik, illetőleg a másik időpontban érvényes normatételek alapján és a kapott eredményeket osztjuk egymással. Elegendő számú, helyesen kiválasztott épülettípuson elvégzett számítás és az egyes indexekből az épülettípusok gyakorisága szerint számított súlyozás alapján összesített elméleti index nyerhető, mely a megfelelő időszakok normateljesítési mutatószámai viszonyával korrigálható.

A termelékenységnek az építőiparban való mérése a fentiek szerint néhány speciális problémát vet fel. A tapasztalt hiányosságok nyomán a Népgazdasági Tanács jogosan hívta fel két határozatában is a figyelmet e kérdésre. Az e határozatok alapján végzett munka nyomán a termelékenység mérése e téren is meg kell javuljon és szolgálnia kell magának a termelékenységnek növekedését is.

² Építéstudományi Közlemények, 1950. január-június, 11-18. old.